

INFOKOMMUNIKÁCIÓS ÉS ADATKEZELÉSI KIHÍVÁSOK A NYELVI KÖZFELADAT-ELLÁTÁSBAN

NÉMETH GABRIELLA

OFFI Zrt.

E-mail: titkarsag@offi.hu

ICT and Data Management Challenges in the Provision of Public Language Services. Data may be created and managed in several parts of a translation office. In a place where hundreds of employees and subcontractors work together, it is necessary to standardise and formalise the processes related to service provision in order to maintain high quality. This is supported by systems available in electronic and digital forms, which, however, also present ICT challenges. Today, the safety of data and data carriers is essential. Besides presenting the complexity of the data management audit of the national translation service provider, it may also be useful to show some dilemmas of e-commerce and e-administration. The necessity to cope with the ICT challenges of data carriers replacing paper-based document protection arises also when certified language mediation services are provided.

Keywords: certified translation, data management, provision of public service, data security, document security

1. Bevezető

A nyelvi közvetítői közfeladat-ellátás keretében elvégzendő hiteles fordításokra is – amelyek nagyrészt okiratfordítások vagy más igazságügyi nyelvi közvetítést megvalósító fordítási vagy tolmácsolási feladatok – jelentős infokommunikációs nyomás nehezedik. Hiszen napjaink digitális fejlesztései közepette különös jelentősége van az egyre fejlődő információtechnológiai elektronikus környezetnek, amelyben a hiteles fordítások és fordításhitelesítések tartalmát képező jogi és más szaknyelvi tartalmak és azok nyelvi transzformációi is megtalálhatók. A fordítói és hitelesítői szaktevékenységeket is elérte a digitalizáció, az elektronizált munkafolyamatokkal és akár digitális adatbázisokkal támogatott fejlesztői megoldások. A fordításokban található adatok, a fordítási munkafolyamatban alkalmazott technológiai eszközök (adattárolók, adatbázisok) egyaránt jogi szabályozás alá esnek, így az évi 70–80 000 megrendelést – amely akár évi 120 000 darab okiratfordítást is jelenthet!¹ – ellátó állami fordítóirodának is nagy hangsúlyt kell helyeznie a hiteles fordítási és igazságügyi tolmácsolási nyelvi tevékenység során felmerülő infokommunikációs és adatkezelési megoldások szabályszerűségére.

1 Az OFFI Zrt. 2017–2018 éveket elemző belső statisztikáinak adatai alapján.

A fordításokon kívül az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. (továbbiakban: OFFI) működése során felmerülő infokommunikációs és adatkezelési kihívások érintik a társaság elektronikus ügyviteli, ügyfélkiszolgálási megoldásait, valamint a társaság munkavégzése során keletkező valamennyi adat kezelését. Az OFFI egy integráltan minőségbiztosított (MSZ EN ISO 9001:2015 és ISO 17100:2015 szabványoknak megfelelően tanúsított), 100%-ban állami tulajdonú fordítóiroda, amelynek jogszabályok (pl. a 24/1986. (VI. 26.) MT-rendelet 5. §) alapján fő tevékenysége a hiteles fordítás, az igazságügyi és egyéb kijelölés alapján ellátott tolmácsolás, a 338/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet 2. § (4) bekezdése szerinti jogszabályfordításban való közreműködés, a mindezekhez kapcsolódó terminológiai fejlesztések, illetve – feladattól függően – a lakosság, cégek és kormányzati szervek részére további közfeladatok ellátása. Bár az OFFI közfeladatellátási kötelezettségének gerincét a hiteles fordítások készítése és a fordításhitelesítés adja, mindezek mellett az OFFI szakfordításokat készít, és tolmácsolást is végez – nemcsak az állami szereplők részére. Az OFFI szervezetének működtetéséhez, több mint 140 munkavállalójának és közel 500 fős, nagylétszámú alvállalkozói körének foglalkoztatásához munkaszerződéseket és vállalkozási szerződéseket köt, továbbá beszerzéseket végez, amelyek célja végül egy-egy megbízási vagy más szolgáltatási szerződés megkötése. E tevékenységek során – amelyek magukban foglalhatnak akár magas biztonsági minősítésű és szigorúan kezelendő tartalmakkal, iratokkal történő szolgáltatásnyújtást is – rendkívül sok szenzitív, személyes adat birtokába juthat egy telephelybiztonsági tanúsítással is rendelkező, akár NATO-beszállítási feladatokat is ellátni képes fordításszolgáltató, amelynek kezelése rendkívüli felelősség. Itt tehát nemcsak az adatkezelés miatti maximális biztonság jelenik meg infokommunikációs kihívásként, amely az adatvédelmi, adatkezelési szabályok betartását jelenti, hanem ezenfelül az alkalmazott hordozóeszközök és infokommunikációs csatornák lehető legmagasabb szintű megválasztása, illetve magának a „hordozott” üzleti, információs vagy hivatali titoknak a hibátlan kezelése is. E szempontok együttes megjelenése komplex szemléletmódot igényel.

A jelen tanulmányban az információbiztonság szempontjából bemutatásra kerülnek a nyelvi közfeladat-ellátásához szükséges alapvető munkafolyamatok, a munkavégzés során keletkező adatok lehetséges köre és ezek kezelésének legfőbb szabályai, továbbá az elektronikus fordításszolgáltatói megoldások tekintetében figyelembe veendő infokommunikációs szabályozás főbb rendelkezései és az OFFI által a felmerülő kihívásokra adott – akár projekt keretében kialakított – válaszok mint fordítóirodai megoldások.

2. Az adatkezelési audit komplexitása a fordítói és hitelesítési munkafolyamatokban

A fordítási folyamatok ellátása során keletkező adatokra nézve nemcsak a hatályos GDPR-rendelet² vagy az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló jogszabály (Info tv.)³, hanem a levéltári törvényben az elektronikus adatra vonatkozó vagy a büntetőjogi, közigazgatási, illetve polgári eljárásokat szabályozó kódexekben található, az adatok kezelésére, illetve az egyes okiratok fajtáira vonatkozó előírások is irányadóak. (A jelen tanulmány végén a címben jelölt kihívásokra megoldást jelentő jogszabályok és más normák felsorolása, összegzése is iránymutatásul szolgálhat.)

Az Európai Unió 2018-tól⁴ kezdve egységesítette az európai személyes adatkezelést az általános adatvédelmi rendelettel, amelyhez kapcsolódóan az említett Info tv. tartalmaz kiegészítő szabályokat a hazai vonatkozású adatkezelésre. Személyes adat kizárólag egyértelműen meghatározott, jogszerű célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok gyűjtésének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. Csak olyan személyes adat kezelhető egy fordításszolgáltatónál is, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, és e személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető. Az adatkezelés során biztosítani kell az adatok pontosságát, teljességét, valamint azt, hogy az érintettet csak az adatkezelés céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.⁵ A rendelkezések lényege egy fordítóiroda számára, hogy mint adatkezelő, át kell tekintse és rendszerbe kell hogy gyűjtse a kezelt adatait, a kezelés helyét, meg kell nevezze, hogy az irányadó jogszabályi felhatalmazások közül melyik jogalapon és mennyi ideig kezeli azokat. Személyes adat ugyanis csak akkor kezelhető, ha

a) azt törvény vagy helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli;

b) ha ez nem áll fenn, akkor az adatkezelő törvényben meghatározott feladatainak ellátásához feltétlenül szükséges, és az érintett a személyes adatok kezeléséhez kifejezetten hozzájárult;

c) az érintett vagy más személy létfontosságú érdekeinek védelméhez, valamint a személyek életét, testi épségét vagy javait fenyegető közvetlen veszély elhárításához vagy megelőzéséhez szükséges és azzal arányos;

2 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet vagy GDPR).

3 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

4 Az Európai Unió adatvédelmi reformja eredményeként, illetve az uniós reformcsomag részeként az Általános Adatvédelmi Rendelet 2018. május 25-én lépett hatályba.

5 Info tv. 4. § (1)–(2) és (4) bek.

d) szintén az a) pontban meghatározottak hiányában a személyes adatot az érintett kifejezetten nyilvánosságra hozta, és az az adatkezelés céljának megvalósulásához szükséges és azzal arányos.

Ezenkívül kizárólag állami vagy önkormányzati szerv kezelheti az állam bűncselekmények megelőzésére, felderítésére és üldözésére irányuló, valamint közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatainak ellátása céljából kezelt bűnügyi személyes adatokat, valamint a szabálysértési, a polgári peres és nemperes ügyekre, valamint a közigazgatási peres és nemperes ügyekre vonatkozó adatokat tartalmazó nyilvántartásokat.⁶ Kiemelésre érdemes, hogy az adatkezelés során arra alkalmas műszaki vagy szervezési – így különösen az adatok jogosulatlan vagy jogellenes kezelésével, véletlen elvesztésével, megsemmisülésével vagy károsodásával szembeni védelmet kialakító – intézkedések alkalmazásával is biztosítani kell a személyes adatok megfelelő biztonságát.⁷ E feltételeknek a közfeladatra vonatkozó szolgáltatási szegmensben is maximálisan eleget kell tenni mind műszakilag, mind a szervezési intézkedések megfelelő alkalmazásával. Ebben a körben megoldást jelenthet, ha egy szerver nem külső felhőben vagy házon kívüli szerverparkban kerül elhelyezésre, ha a fordítási folyamathoz szükséges eszközállomány speciálisabb védelemben is részesül, vagy ha például egy adatvédelmi incidens esetében nemcsak a jogszabályban előírt intézkedésre kerül sor (bejelentés az adatvédelmi hatósághoz), hanem az incidens feltárásához magasabb kibervédelmi vizsgálat vagy megelőző auditok kerülnek lefolytatásra. Az állami fordítószolgálat napi gyakorlatában e megoldások az adatbiztonság folyamat alapú kockázatkezelését is támogatják.

E jogszabályi felsorolás mutatja, hogy a személyes adatok és azok felhasználási körének jogi kategorizálása igen kifinomult. E bonyolultnak tűnő szabályozás azonban nem vonatkozik a személyes adatnak nem minősülő adatokra vagy a jogszabályokban kivételként megnevezett egyéb adatokra sem.

Az általános adatvédelmi rendeletnek és az Info tv.-ben foglaltaknak az OFFI működési folyamataira vonatkozó adaptációja egy a fordítószervezet egészére kiterjedő, a vezető jogtanácsos által vezetett projekt keretében valósult meg a 2017 decemberétől 2018 decemberéig terjedő időszakban. Tekintettel arra, hogy ez a szabályozás az OFFI valamennyi működési területét érintette, célszerű volt az új szabályozásra való felkészülést és a szabályozás hatálybalépését egy átfogó projekt keretében, az összes érintett szervezeti egység szakértőjének bevonásával végrehajtani. A projekt a projektmenedzsment módszertanával ún. projektalapító dokumentummal indult, és hivatalosan adminisztrált projektzárással végződött. A projekt célja volt a szervezet új adatvédelmi jogszabályoknak való megfeleltetése, ennek keretében az OFFI teljes adatállományának átvizsgálása, az adatkezelés jogszerűségének és szükségszerűségének felülvizsgálata az új jogszabályi rendelkezések tükrében, és a rendeletnek megfelelő adatvédelmi belső szabályzatok és

6 Info tv. 5. § (1) és (4) bek.

7 Info tv. 4. § (4a) bek.

folyamatok kialakítása. Az elkészítendő adatvagyonleltár, az informatikai kockázatelemzés és az átdolgozandó vagy újonnan elkészítendő szabályzatok feltárása egyértelmű mutatóként szolgáltak a projektben.⁸

Az Info tv. célja értelmében **a természetes személyek magánszféráját** az adatkezelők tiszteletben kötelesek tartani, valamint **a közügyek átláthatóságát** a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével kell megvalósítani.⁹ Az információszabadságnak alkotmányos funkciója is van, mégpedig az állam demokratikus működésének a garantálása. Mindezek miatt az adatkezelés kapcsán csak a számos, egymással is kapcsolatban álló szervezeti rendszer egyidejű átvizsgálása vezethetett eredményre az adott adatkezelő szervezetben egy adatkezelési audit során. A nyelvi közfeladat-ellátást az OFFI-ban nemcsak egy belső ügyviteli rendszer adminisztrálja, hanem **számos adatbázist tartalmazó adattárról** is beszélhetünk, így a papíralapú irattárak, a könyvelőprogram, az iratkezelő program, a HR- és munkaügyi nyilvántartások, a munkavállalói nyilatkozatok, a beszállítói szerződések tára, a külsős fordító/tolmács alvállalkozói szerződésállomány nyilvántartása, az e-mail-levelezőrendszer és a hivatalos biztonsági beléptető- és elektronikus megfigyelőrendszerek egyike sem képezhetett kivételt az adatkezelési vizsgálati szempontok alól. A teljes átvizsgálási projekt folyamat egy projektirányító bizottság irányításával vált kellően felügyeltté, amelynek a szervezet vezető beosztású felelős munkatársai voltak a tagjai, munkájukat és a projektet pedig egy külsős adatvédelmi szakértő bevonása is támogatta.

Az adatkezelési audit első lépéseként elkészült a hiteles fordítások készítését támogató folyamatok működése során keletkező teljes körű **adatteltár**. Ezt követően a személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló **vezérigazgatói utasításban** meghatározták mindazon **személyes adatköröket**, amelynek kezelése elengedhetetlen a nyelvi közfeladat-ellátást végző gazdasági társaságban.¹⁰ Ezek közül a közfeladat-ellátáshoz az OFFI alvállalkozóinak adatállománya, a megrendelők adatállománya és a benyújtott iratokban található személyes adatok sorolhatók közvetlenül. A szabályzatban és az adatteltárban meghatározásra került **az adatkezelés időtartama**. Ezt kiegészíti az OFFI iratkezelési szabályzata, amely a papíralapon vagy elektronikus úton tárolt adatok megőrzési idejét tartalmazza, és a határidők lejárta után a megsemmisítés kötelezettségét és mechanizmusát is leírja. E szabályzat kiadását érintően a jogszabályok értelmében az Országos Levéltár is egyetértett, módosítani csak a beleegyezésével lehet a jövőben.

8 OFFI Zrt. GDPR Projekt projektalapító dokumentum, 1.2. *Projektcélok, sikerkritériumok* c. pont.

9 Alaptörvényünk Nemzeti Hitvallása szerint „Valljuk, hogy népuralom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.” A közügyek átláthatósága, a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítése a Nemzeti Hitvallás e pontjának érvényre juttatását is biztosítja. Az AB 21/2013. (VII. 19.) határozatában is utalt erre. A 34/1994. (VI. 24.) AB határozatban már kimondta az AB, hogy az információszabadság érvényesülése gyakran előkérdése és kiindulópontja a véleménynyilvánítás szabadságának.

10 Az OFFI Zrt. személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló szabályzata 3.2. pont (2018). (A társaság belső szabályzatait, amely minden munkavállalójára irányadó, vezérigazgatói utasítás formájában adja ki.)

Az adatkezelésről az érintett ügyfeleket – akik a fordítások megrendelői – természetesen tájékoztatni kell. Az OFFI a honlapján¹¹ és az ügyfélszolgálati helyiségekben elhelyezett **adatkezelési tájékoztatókban** informálja a hozzá fordulókat. Az adatkezelésről az ügyfelek minden **megrendelőlapon**, illetve az általános szerződési feltételekben is kapnak információt úgy, hogy a részletes kezelésre e dokumentumok, formanyomtatványok visszamutatnak a társaság adatkezelési tájékoztatójára. Abban az esetben, ha a személyes adat kezelése **csak az érintett hozzájárulásával lehetséges, kifejezetten nyilatkoztatni kell erről**: pl. megrendelőlap aláírásával, honlapon külön jelölőnégyzetbe kattintással, cookie-tájékoztató külön elfogadásával stb.

Mivel az állami fordítóiroda magas minősítésű kockázatokat hordozó tartalmak biztonságos fordítására is alkalmas, tevékenységére vonatkozóan a minősített adatok védelmét szabályozó jogi normák is betartandóak.¹² Külön védendő a jogszabályi előírások szerint a minősített adatok köre, amelyek között szintén nagy számban fordulhat elő szenzitív személyes adat. Ezek **védelméről számos jogszabály, illetve a projekt keretében kialakított vagy felülvizsgált belső szabályzatok is gondoskodnak**, és e körülmények növelik a hiteles fordításszolgáltató adatbiztonsági rendszerei sérthetlensége folyamatos fenntartásához fűződő érdeket.¹³

3. Az e-kereskedelem és az e-ügyintézés néhány dilemmája a fordításszolgáltatásban

Más fordításszolgáltatókhoz hasonlóan a hiteles fordításszolgáltató köztulajdonban álló gazdasági társaság is törekszik arra, hogy a 21. századi kereskedelmi és szolgáltatási megoldásokhoz alkalmazza a digitalizáció és az elektronizáció vívmányait, termékeinek, a fordítási és tolmácsolási szolgáltatások értékesítését pedig az e-kereskedelem lehetséges megoldásaival ötvözze. Ennek következtében az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvény (2001. évi CVIII. törvény) és az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló jogszabály (2015. évi CCXXII. törvény) mellett az

11 <https://www.offi.hu/adatkezesi-tajekoztato>. (Utolsó nézet: 2020. 09. 07.)

12 GDPR, 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, OFFI vezérigazgatói utasítás a személyes adatok kezeléséről és védelméről (2018), OFFI vezérigazgatói utasítás az ÁSZF-ről (2017); OFFI vezérigazgatói utasítás az ügyviteli szabályzat a fordítási és tolmácsolási projektek menedzselésének szabályairól (Megrendelőlapok) (2017); Adatkezelési tájékoztató; 1995. évi LXVI. tv. a közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről; OFFI vezérigazgatói utasítás az iratkezelési szabályzatról (2020).

13 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről. IV. fejezet. A minősített adat biztonságára vonatkozó általános szabályok 10–19. §; OFFI vezérigazgatói utasítás a minősített adatok fordítására, tolmácsolására vonatkozó megrendelések kezeléséről (2019); OFFI vezérigazgatói utasítás a biztonsági szabályzatról a minősített adatok védelméről (2019); OFFI vezérigazgatói utasítás a korlátozott terjesztésű minősítési szintű rendszer üzemeltetési biztonsági szabályzatról (2020); OFFI-vezérigazgatói utasítás a rendszerbiztonsági követelményekről (2020).

elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló kormányrendelet (451/2016. [XII. 19.] Korm. rendelet) is irányadó a hiteles fordítási tevékenység végzésére. Napjainkban az elektronikus ügyintézés széles körű elterjedése, az eljárások gyorsítása és az adminisztratív terhek csökkentése, a magánjogi jogviszonyok, továbbá az állam és polgár közötti jogviszonyok szélesebb körű elektronizálása, az elektronikus ügyintézés biztosító szervek együttműködésének biztosítása, valamint a lakosság számára a korszerűbb és hatékonyabb közszolgáltatások nyújtása olyan alapértékek, amelyek számos jogszabály preambulumában is mint alkotmányos értékek, alapjogok vagy védendő értékek megjelennek.¹⁴ Az **e-kereskedelem mellett az e-ügyintézés is** elterjedt, és az elektronikus ügyintézés biztosító szervek a feladat- és hatáskörükbe tartozó ügy, valamint a jogszabály alapján biztosítandó szolgáltatásaik igénybevételéhez, lemondásához vagy módosításához szükséges ügyeknek az ügyfelekkel történő elektronikus intézését jogszabályokban meghatározottak szerint kötelesek biztosítani. Az elektronikus ügyintézés olyan komplex folyamat, amely nagyon sokféleképpen határozható meg. (A szakirodalom mindmáig adós egy olyan konszenzusos definícióval, amely valamennyi szakember számára elfogadhatóan határozná meg, hogy pontosan mit is értünk elektronikus ügyintézés alatt, l. Kántor tanulmánya jelen kötetben.)

Bár egy közfeladatot ellátó állami tulajdonú zrt. nem minősül minden esetben hatóságnak – vannak szervezetek, amelyek gazdasági társaságként hatósági jogkörrel is felruháztak,¹⁵ és vannak amelyek nem, ilyen az állami fordítóiroda is –, mégis, eltérően egy magántulajdonban álló fordításszolgáltató irodától, alkalmazkodva az állami szabályozáshoz, a hiteles fordítások e-megoldásainak bevezetésekor számos olyan jogi előírást be kell tartania, amely alapvetően az állami költségvetési szervezetekre irányadó. A hiteles fordítások e-megoldásainak tekintendők nemcsak egyes digitálisan épülő belső adatbázisok, hanem például az e-hiteles fordítás, amely az OFFI által előállított (es3- vagy dosszie-kiterjesztésű) gyűjtőfájl. Az e-hiteles fordítások projektjében azonosításra került a jogi környezetben a 2015. évi CCXXII. tv., a 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet és a 3/2017. (I. 24.) BM-utasítás is.

Sokszor nem egyértelmű a jogszabályok tartalma, ha csupán a szavak hétköznapi jelentéséből indulunk ki. Például az elektronikus ügyintézés biztosító szerv vagy annak tagja vagy alkalmazottja az az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvény egyes rendelkezései tekintetében ügyfélnek is minősülhet, ha az elektronikus ügyintézés biztosító szerv előtt folyó büntetőeljárásban például tolmácsként vagy szakértőként, polgári peres vagy nemperes, illetve hatósági, szabálysértési,

14 Pl. 2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól.

15 Az MNB a státusára vonatkozó és a pénzügyi intézményrendszer működési kereteit meghatározó jogszabályok alapján látja el felügyeleti, fogyasztóvédelmi és piacfelügyelési feladatait (<https://www.mnb.hu/felugyelet/engedelyezes-es-intezmenyfelugyeles>, utolsó nézet: 2020. 09. 03.), részvénytársasági formában működik, de erre utalást a cégnevében sem kell feltüntetnie jogszabály, az ún. MNB tv. alapján. (Bővebben: MNB alapító okirata, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-alapito-okirat-2015-10-30.pdf>, utolsó nézet: 2020. 09. 03.)

közigazgatási eljárásban tolmácsként vagy szakértőként jár el. Az ügyfél ugyanis – törvény vagy eredeti jogalkotói hatáskörben megalkotott kormányrendelet eltérő rendelkezésének hiányában – jogosult az elektronikus ügyintézés biztosító szerv előtt az ügyei intézése során ügyintézési cselekményeit elektronikus úton végezni, nyilatkozatait elektronikus úton megtenni.¹⁶ De nincs helye például elektronikus ügyintézésnek olyan eljárási cselekmény esetében, ahol ez nem értelmezhető, vagy például olyan irat, okirat vagy más beadvány esetében, amely minősített adatot tartalmaz. Az OFFI-nál készülő hiteles fordítás is minősülhet iratnak, és tartalmazhat minősített adatokat. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezései¹⁷ mellett akár a polgári perrendtartás vagy a büntetőeljárás törvény elektronikus kapcsolattartási szabályai¹⁸ is irányadóak lehetnek az OFFI-ra nézve. E jogszabályok komplexitását ehelyett azért említjük, mert gyakran annak eldöntése sem könnyű, hogy egy elektronikus megoldásra mutató jogi előírás kötelező-e a hiteles nyelvi szolgáltatást nyújtó gazdasági társaságra, vagy a tevékenysége során előállított irat az adott elektronikus intézhető ügyben vajon minek minősül? Az OFFI jogszabály alapján saját szolgáltatásainak tekintetében e-ügyintézési szolgáltatás nyújtására nem kötelezett szervezet, azonban az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló említett törvény 9. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerint saját ügyeiben ügyfélként köteles e-ügyintézési szolgáltatásokat igénybe venni.

E szabályozási példák jól szemléltetik, hogy a fordítóipari digitális fejlesztéseket – különösen, ha a fordítóiroda kizárólagos állami tulajdonban áll – az e-kereskedelem és az e-ügyintézés egyre komplexebb szabályozási közegében kell megvalósítani, amely folyamatosan alakul. Az e-hiteles fordítások fejlesztése során is számos olyan akadály merült fel az OFFI-ban – pl. az illeték lerovásának kérdései, az okiratok egymáshoz illesztésének kérdése az egyidejű digitális kezelhetőség (pl. szkennelhetőség) megtartása érdekében, vagy az elektronikus másolat vagy az archiválendő papíralapú irat digitális lemásolhatóságának kérdésköre –, amely egyes megoldások továbbfejlesztését megfelelő jogalkotási aktus hiányában meg is hiúsíthatja.

4. Az adathordozók védelme mint infokommunikációs kihívás

Nemcsak a nyelvi közfeladat-ellátásban keletkező személyes adatokat és az elektronikus folyamatokat, de az adatokat tartalmazó adathordozókat is védeni kell. A digitalizációt megelőzően ezek kizárólag papíralapúak voltak, ezért elegendő volt az iratok, dokumentumok fizikai védelmét megszervezni. Az elektronizációval ez a védelem mind bonyolultabbá, összetettebbé és költségesebbé válik. Az OFFI-ban többéves program keretében

16 2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól, 2. § (4) bek., 8. §.

17 2016. évi CL. törvény 26. §.

18 2016. évi CXXX. törvény 604–621. § és 2017. évi XC. törvény 148–162. §.

zajlik az adatbiztonság fizikai megszervezése, amelyben külső szakértők bevonása is indokolt annak érdekében, hogy a fordítászolgáltatónál rendelkezésre nem álló speciális, a technológiai fejlődést aktívan követő szakértői tudás is megjelenjen az adatbiztonsági folyamatok fejlesztésében. Az adatbiztonság fizikai megszervezése során is – hasonlóan az adatok körének és az általános folyamatok auditjához – első ütemben érdemes a GDPR szerinti felmérések (GAP-elemzés, informatikai hiányosságok feltárása) elvégzése, amelyek alapján a feladatok elvégzésére részletes cselekvési tervet kell készíteni. Ez fog segíteni abban, hogy globális áttekintés készülhessen a közfeladat-ellátó hiteles hely informatikai helyzetének és rendszereinek felülvizsgálata során keletkezett legfontosabb tapasztalatokról és javaslat az adatvédelmet erősítő technológiák fokozatos bevezetéséről. A nyelvi közfeladat-ellátásban használandó adathordozók védelmének kialakítása során készültek kockázatelemzési űrlapok is, amelyek az információbiztonsági kockázatokat az OFFI **kockázatkezelési szabályzata** szerinti kockázati besorolás szerint jelölik, és ezekre épülve elkészülhet maga az integrált kockázatkezelési intézkedési tervre vonatkozó szakmai javaslat akár többéves cselekvési programmal. Mindezek jó alapul szolgálhatnak egy megújított vagy akár újonnan elkészítendő **informatikai biztonsági szabályzathoz**, amelyben a vizsgálati elemzés során a szakértőkkel együtt feltárt hiányosságot lehetséges újra szabályozni. Egy-egy ilyen vizsgálat, audit akár arra az eredményre is vezethet, hogy a társaság ügyvitelét rögzítő belső szabályzat szerinti munkafolyamatok és a megrendelésekkel kapcsolatban keletkező iratok adatkezelési szempontú módosítása is szükségessé válik.¹⁹ Az **adathordozókkal összefüggő biztonsági szintek** emelése, illetve a védelmi megoldások fejlesztése, pontosítása kihatással van a hiteles nyelvi szolgáltatásokba bevonható alvállalkozók szerződéseiben foglalt megállapodások újragondolására, korrekciójára, közös megegyezéssel történő módosítására (pl. szükséges adatfeldolgozási szerződések megkötése).

Az állami fordítóiroda is – hasonlóan más nagyobb szervezetekhez – az adatvédelmi feladatok biztonságos és folyamatos ellátására külön **adatvédelmi tisztviselőt** alkalmaz annak érdekében, hogy a tanulmányban bemutatott adatbiztonsági és infokommunikációs kihívásokra ne csak egyszeri vizsgálatokkal reagáljon. Az adatvédelmi tisztviselő szakértői tudásának bevonása mellett az információs rendszerek ismétlődő, kiberbiztonsági tesztelése is azt szolgálják, hogy a közfeladat-ellátás folyamatában állandóan biztosított legyen az adatokra, adathordozókra, adatkezelésre, elektronikus ügyellátásra vonatkozó számos követelménynek való megfelelés az infokommunikációs kihívások körében.

19 A témát érintő legfontosabb jogszabályok és belső szabályok: GDPR, 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, 15/2018. sz. ügyviteli szabályzat a fordítási és tolmácsolási projektek menedzselésének szabályairól, 1/2019. sz. Informatikai biztonsági szabályzat, 30/2015. sz. Informatikai politika, 29/2015. sz. Informatikai stratégia 2015–2019.

5. Összegzés

Adat számos helyen keletkezhet, a kezelése pedig számos helyen megvalósulhat egy fordítóirodában: az ügyfélszolgálaton a munka/megrendelés felvételekor, a szignálaskor, amikor a fordítási munkát kiadják a projektmenedzserek az adott fordító, lektor vagy terminológus részére. A fordítás során is, amikor a fordító tevékenységet végez a forrásnyelvi és a megszülető jövőbeli, célnyelvi szöveggel, tartalommal. szöveggel. Egy nagy, online is értékesítő és minőségbiztosított fordítói és hitelesítő szervezet működtetése során is elengedhetetlen, hogy – hasonlóan az e-kereskedelemben már megszokottá vált automatizálható szerződéskötéshez – sablonizált formanyomtatványok kitöltése, elfogadása, aláírása, vagy a digitálisan is közzétett, a fordítóiroda weblapján elérhető vagy e-mailben a megrendelő részére megküldött ajánlatban kiküldött linkről klikkelhető általános szerződési feltételek formájában megvalósuló ügyletkötés történjék. Ahol több száz munkavállaló és alvállalkozó dolgozik együtt, ott elengedhetlenné válik a minőségromlást akadályozó egységesítés és formalizálás a teljes szolgáltatási folyamatban, amely folyamatosan adatbázisok épüléséhez is vezethet. Mindezt elektronikusan és digitálisan is elérhető rendszerek segítik, amelyek infokommunikációs kihívásokat támasztanak a folyamatok felett őrködő ellenőrök, auditorok elé. A teljes fordításszolgáltató szervezetét átfogó adatkezelési audit komplexitásának bemutatása a fordítói és hitelesítési munkafolyamatokban, valamint az e-kereskedelem és az e-ügyintézés néhány dilemmájának megvilágítása a fordításszolgáltatásban számos tanulsággal szolgál. Mindezeket kiegészíti napjainkban a papíralapú okiratvédelmet felváltó, az adatokat tároló adathordozó eszközök védelmére mint infokommunikációs kihívásra adható válaszok szükségessége a hiteles nyelvi közvetítések ellátása során.

A fordítóipari digitális fejlesztéseket is egyre komplexebb szabályozási környezetben, az e-kereskedelmi és e-ügyintézési területeket jellemző, folyamatosan fejlődő jogi közegben kell megvalósítani. Az adat és az adathordozó biztonsága két kulcsfontosságú elem és követelmény a hiteles fordításokat és akár minősített tartalmakat is előállító nyelvi közfeladatellátók és az abban közreműködők számára, amelyre az egyén szabadsága, a személyes adatok sértetlensége és az átlátható működés közérdekű követelményei együttes védelme érdekében egyre komplexebb jogi normák együttese az irányadó. Egy magas minősítésű kockázatot hordozó tartalmak biztonságos fordítására törekvő állami fordításszolgáltató számára e kihívások fokozott kockázatot hordozhatnak, amelyek kezeléséhez adatvédelmi szakértői tudás bevonása és ismétlődő kiberbiztonsági vizsgálatok egyaránt célszerűek.

Hivatkozott jogszabályok és szabályzatok

Elektronikus ügyvitel

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól
- 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletszabályairól
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról: IV. rész, XXVII. fejezet: Az elektronikus kapcsolattartás 148–162. §
2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról: II. fejezet 12. pont: A kapcsolattartás általános szabályai 26. §
2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról: X. rész XLVI. fejezet: Az elektronikus kapcsolattartás (604–621. §), XLVII. fejezet: Az elektronikus hírközlő hálózat igénybevétele (622–627. §)

Adatvédelem, adatkezelés

- GDPR: az Európai Parlament és Tanács 2016/679 (EU) Általános Adatvédelmi Rendelete
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
1995. évi LXVI. tv. a közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, IV. rész, XV. fejezet: A büntetőeljárásban kezelt adatok védelme (97–99. §); V. rész, XXXIII. fejezet: Az elektronikus adat (205. §)
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, I. rész, IV. fejezet: Az adatkezelésre vonatkozó rendelkezések (76–81. §)
2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról, II. fejezet, 13. pont: Adatkezelés (27. §), 14. pont: Adatok zárt kezelése (28. §)
2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról, IV. rész, XXII. fejezet, 94. pont: Az okiratok fajtái (323–327. §)
2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről, IV. fejezet: A minősített adat biztonságára vonatkozó általános szabályok (10–19. §)
- 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről

Az OFFI Zrt. vonatkozó szabályzatai

- Vezérigazgatói utasítás a korlátozott terjesztésű minősítési szintű rendszer üzemeltetési biztonságáról (2020)
- Vezérigazgatói utasítás az iratkezelési szabályzatról (2020)
- Vezérigazgatói utasítás a rendszerbiztonsági követelményekről (szigorúan titkos minősítésű rendszer) (2020)
- Vezérigazgatói utasítás a minősített adatok fordítására, tolmácsolására vonatkozó megrendelések kezeléséről (2019)
- Vezérigazgatói utasítás a biztonsági szabályzatról a minősített adatok védelméről (2019)
- Vezérigazgatói utasítás a személyes adatok kezeléséről és védelméről (2018)

Vezérigazgatói utasítás az ügyviteli szabályzat a fordítási és tolmácsolási projektek menedzselésének szabályairól (2018)
Vezérigazgatói utasítás az ÁSZF-ről (2017)
Az OFFI Zrt. adatkezelési tájékoztatója
Informatikai politika (2015)
Informatikai stratégia 2015–2019 (2015)